

תכנית היל"ה -

מהפרטה

והפקרה

להתאגדות

ומאבק

ראיין: אלעד הן

ראיון עם שינת אברהמי, מורה בתכנית וחברה ועד בהתארגנות העובדים, על חינוך נוער נושר, העסקה קבלנית והתארגנות עובדים

❖ עינת אברהמי היא מורה בתכנית היל"ה וחברה בוועד העובדים של התכנית. תכנית היל"ה היא התכנית של משרד החינוך להשכלה לנוער נושר. זאת התכנית החינוכית הבלעדית הפתוחה בפני תלמידים שנשרו ממערכת החינוך הרגילה בגלל בעיות התנהגות, פערים לימודיים גדולים, צורך של תלמידים לעבוד מגיל צעיר ומסיבות אחרות. היא כוללת גם תלמידים במוסדות חסות הנוער ובבית הסוהר לנוער אופק. בימים אלה מצויים מורי היל"ה בעיצומו של מאבק מקצועי. עינת מספרת על המאבק, על העבודה בהיל"ה ועל תנאי העסקה של המורים.

<<< מהי בעצם תכנית היל"ה? מה מיוחד אותה?

עינת: המיוחד בתכנית הזאת הוא שהתלמידים לומדים בהתאם להיקף שהם רוצים ללמוד ויכולים לעמוד בו. חלקם עובדים בשעות הבוקר, אז <<<

צילום: איגוד המורות והמנחות של תכנית היל"ה >>>

<<< מסגרות הלימוד שלנו פועלות גם בשעות הערב. העבודה נעשית בקבוצות קטנות, ולפעמים גם באופן אישי (מורה מול תלמיד), לפי הצורך. אנחנו, המורים, אמונים על ההיבט הפדגוגי אבל יש גם היבט רגשי מאוד חשוב. התלמידים שלנו שבעי אכזבות. במקרים רבים אלה תלמידים שאבדו אמון במערכת ובעצמם. בנוסף לעבודת ההוראה יש פה עבודה אישית מורכבת.

<<< **כיצד מועסקים המורים בתכנית?**
עינת: תכנית היל"ה התחילה בשנות השמונים ומראשיתה היא היתה "תכנית מופרטת", כלומר, מורי התכנית לא הועסקו על ידי משרד החינוך אלא על ידי קבלן. חשוב לציין שאנחנו מורים לכל דבר, עם תעודת הוראה ותארים אוניברסיטאיים.

עד לאחרונה קיבלנו תשלום רק על שעת הוראה בפועל. לא קיבלנו שכר בחגים ובחופשות ולא על שיעור שהתבטל. אם התלמידים יצאו לטיול או שהתלמיד לא התעורר בבוקר, לא שילמו. אני הכנתי את השיעור והגעתי לכתה, אבל אם התלמידים לא הגיעו - לא שילמו לי. ההעסקה היא דרך חברות קבלן שאתן מתקשר משרד החינוך. כשמתחלף קבלן המורים מפוטרים. לא שומרים על זכויות סוציאליות ולא על ביטחון תעסוקתי. בסוף השנה אין הבטחה שימשיכו להעסיק אותך בשנה הבאה. אין גם הבטחה להיקף משרה, כך שגם במהלך השנה אנחנו לא יודעים האם יהיה לנו אותו היקף משרה ושעות בחודש הבא. אנחנו במצב של חוסר ביטחון תמידי בקשר להכנסות שלנו. משרד החינוך טוען שהסיבה לכך היא שהתכנית צריכה להיות מותאמת לילד, ולשם כך נחוצה גמישות מקסימלית. אין ספק שצורת ההעסקה הזאת "גמישה" מאוד, אלא שהגמישות הזו היא לחלוטין על חשבון המורים והיא מביאה לנשירה של שלישי מהמורים בין שנה לשנה. זאת עזיבה אדירה. זה פוגע ביכולת להתמקצע בעבודה במערכת הזאת, עם סוג התלמידים הזה, וגם פוגע ביציבות של התלמידים, שגם כך האמון שלהם במערכת קטן. הם חוזרים בסוף החופש ופוגשים מורים חדשים שהם לא מכירים...

אנחנו לא זוכים גם לתנאים שמורים זוכים להם כמו גמולי השתלמות (תוספות שכר תמורת השתלמות ולימודים). למורים שמשרד החינוך מעסיק גמולי ההשתלמות יכולים להגיע לתוספת של שליש למשכורת. מסתרת פה אמירה של משרד החינוך: בתחום שלנו לא חשוב להתמקצע. זאת אמירה מאוד בעייתית כי מורה טוב הוא אדם לומד. זה נכון לכל מורה אבל בתחום ההוראה המיוחד שלנו יש המון היבטים חשובים ללמוד אותם ולהשתלם בהם. משרד החינוך מתעלם מכך.

<<< **כיצד מופיעה צורת ההעסקה שלכן על המציאות הפדגוגית בהיל"ה?**

עינת: המשימה של תכנית היל"ה היא מאוד מורכבת. אנחנו עובדים עם תלמידים שצברו חוויות לימודיות קשות ופערים מאוד גדולים. אנחנו עובדים עם נוער בסיכון, או נוער שצריך להתפרנס למחייתו. למרות זאת, אין חשיבה רצינית על התאמת הפדגוגיה של התוכנית לאופי הייחודי של התלמידים שלנו. אין מיפוי צרכים, מחקר ופיתוח, הפקת לקחים ממה שקרה במהלך השנה. אין כל השקעה בעבודה פדגוגית ארוכת טווח. הסיבה לכך היא מאד פשוטה: לקבלן אין טווח ארוך. הוא נמצא פה למשך תקופת המכרז. אין לו מניע להשקיע בתכניות לטווח ארוך. להפריטה יש השפעה הרסנית על המקצועיות של התכנית. במקום שהתכנית תשתנה תוך כדי עבודה ולמידה ממה שנעשה בשטח היא משתנה רק מקבלן לקבלן. בין מכרז למכרז משרד החינוך משנה את הדרישות מהקבלן, ובפועל משנה מעט את התכנית, אך הוא עושה זאת בלי ממשק ממשתי עם השטח. בוועדת המכרז של המכרז האחרון לא ישבה מורה אחת לרפואה ולא ישב אף גורם אחר שמכיר את התכנית ברזולוציה של התלמיד. יש מתח בין מי שמפעיל את התכנית בשטח וברמה הניהולית לבין ההכנות שבאות ממשרד החינוך ומהקבלן. ההפרטה נותנת חינוך פחות טוב בשכר יותר נמוך וללא ביטחון תעסוקתי. זו פגיעה משולבת הן בתנאי העבודה של המורים והן באיכות החינוך שזוכים לו התלמידים.

יציגות: ארגון עובדים נחשב יציג בחוק הישראלי אם חברים בו שליש או יותר מהעובדים במקום העבודה. ארגון יציג יכול לשאת ולתת עם ההנהלה על תנאי כל העובדים במקום עבודה ולחתום על הסכם קיבוצי.

<<< **איך נוצרה ההתארגנות של העובדים?**
עינת: בין מכרז למכרז היתה הדרדרות בתנאים. היתה ירידה בשכר לשעה שבמקרים מסוימים הגיעה לירידה מ-70 ל-40 ש"ח לשעה. המורות התחילו להתארגן, בהתחלה כעמותה שפעלה מול החברה למתנ"סים, שהיתה אז הקבלן המפעיל של היל"ה. בהדרגה הבנו שאנחנו לא יכולים לעבוד לבד ואנחנו צריכים להפוך לאיגוד עובדים ושיהיה לנו גב של ארגון עובדים.

בשלב הזה פנינו גם להסתדרות וגם לכוח לעובדים ולמדנו קצת את הארגונים. הבחירה בכוח לעובדים היתה בחירה של כלל העובדים שהיו מעורבים בהתארגנות ברוב מאוד גדול. הסיבה לכך היתה שהיה חשוב לנו שהסמכות לקבל החלטות במסגרת המאבק המקצועי תישאר בידיים שלנו. אני הרגשתי שאנחנו מדברים על מאבק עקרוני ושאנחנו לא יכולים להסתפק בכמה פירושים שזרקו לנו. חששתי שלא נוכל לעשות מאבק כזה עם ההסתדרות.

<<< **אילו קשיים היו בתהליך ההתארגנות?**

עינת: כשהתחלנו היינו חמש או שש מורות פעילות והמשימה לצרף **שלישי מהמורות** לארגון - כשיש 1,500 מורות שמפוזרות ב-160 מרכזים - נראתה חסרת סיכוי. זאת היתה עבודה מאוד קשה: עברנו ממרכז למרכז, כשצריך לזכור שבמרכזים "גדולים" יש עשר מורות ובמרכזים קטנים שלוש. דיברנו על הצורך באיגוד עובדים מול אנשים שהיו במצב של ייאוש, ולא האמינו ביכולת לשנות. בעיה נוספת היתה שלאיגוד עובדים יצא שם רע. היכולת של איגוד עובדים להביא תועלת לעובדים ברמת שכר נמוכה הוטלה בספק. בנוסף, הרבה מהמורות נחשפו לעבודת ארגון המורים העלייסודיים, עם השביתות הגדולות והאכזבות הגדולות. היינו צריכות לשכנע שמדובר במאבק שאנחנו ננהל בצורה דמוקרטית ושלא יהיו ויתורים מעל לראש שלנו.

העבודה הזאת של צירוף אנשים היתה מאוד קשה ואיטית אבל לאט לאט אנשים הצטרפו ומעגל הפעילים גדל. היום

התלמידים שלנו שבעי אכזבות. במקרים רבים אלה תלמידים שאבדו אמון במערכת ובעצמם. בנוסף לעבודת ההוראה יש פה עבודה אישית מורכבת

צילום: אלון שרף

שלם. כמוכן שאנחנו לא מוכנים להשלים עם פגיעה כזו בתלמידים ובמורים ואנחנו מתכוננים להיאבק בקיצוץ הזה בכל כוחנו. <<< ובכל זאת, הגעתם להישגים חשובים בשיפור תנאי העסקה.

עינת: הגענו להישגים חשובים, אבל המטרה הסופית שלנו היתה ונשארה: לעבור להעסקה ישירה של משרד החינוך. זה חיוני מבחינת תנאי העסקה של המורים, אבל לא פחות מכך, מבחינת ההצלחה הפדגוגית של התכנית. משרד החינוך צריך לקחת אחריות על התלמידים הנושרים כמו על שאר התלמידים. "העסקה ישירה" היא, לכן, היעד הסופי. <<< אתן קוראות, בעצם, להלאמה של תכנית היל"ה?

עינת: כן, בהחלט. היל"ה היא תכנית לאומית חשובה ואסור להתייחס אליה כאל בן חורג במערכת. התלמידים בהיל"ה הם דווקא אלה שאיתם מדינת ישראל נכשלה כבר לפחות פעם אחת. אין זה ראוי שהמדינה תיסוג מאחריותה כלפי התלמידים האלה.

<<< בעקבות מה שאתן עברתן, האם את ממליצה לעובדים להתארגן?

עינת: אני רק יכולה להגיד שאחרי שניסו כל מני דרכים לשינוי המצב, הסתבר לנו שהתארגנות עובדים היא הדרך האפקטיבית שיכולה להביא להישגים. ///

<<< אני מבין שמתחילת השנה יש התפתחויות לא טובות ביחסים עם משרד החינוך.

עינת: חשבנו שאנחנו נכנסים לשנה אופטימית יותר בתכנית היל"ה ושלפחות פרק חשוב במאבק שלנו קרב לסיומו, אבל עם פתיחת שנת הלימודים הזו הסתבר לנו שמשרד החינוך ביצע קיצוץ עמוק בשעות ההוראה בתכנית. משהו במשרד החינוך שכח לתקצב את התכנית והפתרון של משרד החינוך זה קיצוץ שעות הוראה. מדובר בפגיעה קשה מאוד ביכולת שלנו לספק השכלה ברמה נאותה ומתאימה לתלמידינו. המשמעות עבור תלמידים רבים היא שלא נוכל לתת להם מענה מתאים והם לא יצליחו להשלים תעודות השכלה ותלמידים נוספים אחרים פשוט לא יכולים להתחיל ללמוד בתכנית בגלל שבהדר שעות הוראה מרכזי ההשכלה פשוט לא יכולים לקבל תלמידים נוספים. יש כ-20,000 נערות ונערים נושרים בשנה ופחות משליש מהם נמצאים במסגרת טיפול כלשהי. אם שעות ההוראה שקוצצו לא יוחזרו יהיו לנו עוד הרבה בני נוער ללא כל מסגרת וללא השכלה בסיסית. בני נוער שנושרים מהמערכת נמצאים בנקודה קריטית של חייהם והשאלה היא איך אנחנו מסייעים להם להתמודד איתה. השכלה היא מרכיב חשוב בבניית ביטחון וביצירת כיוון התפתחות. אם אנחנו לא נותנים להם הזדמנות להשכלה, אנחנו מפקירים אותם בדיוק בנקודת השפל

לקבלן אין
טווח ארוך.
הוא נמצא פה
למשך תקופת
המכרז. אין לו
מניע להשקיע
בתכניות לטווח
ארוך. להפרטה
יש השפעה
הרסנית על
המקצועיות של
התכנית

יש לנו ועד נבחר של 15 חברים ומעגל הפעילים כמוכן רחב בהרבה.

<<< איך התנהל המאבק?

עינת: עד לאחרונה, הזכיינית שהפעילה את תכנית היל"ה היתה החברה למתנ"סים. כשהקמנו ועד יציג ביקשנו לשבת איתם למו"מ והם דחו אותנו. רק אחרי שהכרזנו על סכסוך עבודה הם ישבו לדבר, אבל מסמסו את המשא ומתן לאורך כל הדרך וטענו שהכתובת היא משרד החינוך. משרד החינוך מצדו סירב לדון אתנו (למעט פגישה אחת עם מנכ"לית המשרד) בטענה שהוא לא המעסיק שלנו.

זה סוג של מלכוד שבו כולם מסירים מעצמם אחריות. אנחנו לא קיבלנו את זה ונאבקנו גם בחברה למתנ"סים וגם במשרד החינוך בהפגנות, תקשורת וגם בהשבתות. במהלך שנת הלימודים הקודמת שבתנו עשרה ימים, יום בכל פעם. זה היה צעד מאוד מאוד קשה עבורנו, כמורים שמאוד מחויבים לתלמידים, והשביתה באה רק אחרי שכלו כל הקיצים והבנו שאין מנוס אלא לשבות.

בעקבות המאבק שלנו משרד החינוך שינה את המכרז. הרבה מתנאי העסקה והשכר שופרו, ומעכשיו רוב העסקה תהיה במשרות וחלקי משרות ולא לפי שעות. נמשיך להיות מועסקים כעובדי קבלן, אבל עם שיפור משמעותי בתנאי העסקה.